people, its distinctive history and culture are: interpretation, imitation, stylization, reconstruction. The theater preserves the heritage of the national culture, reconstructs and updates the ethno-cultural identity.

Key words: theatrical costume, national identity, scenic representation.

Надійшла до редакції 3.11.2018 р.

УДК 008:[329:177.7] (=161.2)

АРХЕТИПНЕ ПІДҐРУНТЯ ОБРАЗНО-СИМВОЛІЧНОЇ СФЕРИ ВІТЧИЗНЯНОГО БЛАГОДІЙНИЦТВА

Толмачова Ірина Анатоліївна – аспірантка, Київський національний університет культури і мистецтв, директор НГО «Інститут філантропії», м. Київ
orcid.org/0000-0001-7733-5181
doi.org/10.35619/ucpmk.vi29.131
tolmira@ukr.net

Досліджуються архетипи вітчизняного благодійництва як носії образно-символічної інформації в культурі благодійництва та як початкові знаки пам'яті в цій сфері. Приділено увагу проблематиці специфіки культурних архетипів та висунуто гіпотезу про однозначність культурних архетипів. Розглянуто архетипну природу іпостасей Бога (Бога-Отця, Бога-Сина та Бога-Святого Духа) в контексті специфіки їх благодіянь. Образно-символічна сфера вітчизняного благодійництва розглядається в межах двох інститутів: традиційного благодійництва та філантропії (сучасного благодійництва). Аналіз фундаментальних семіотичних образів в культурі традиційного благодійництва та в культурі філантропії дав підстави зробити висновок про стан сформованості цих систем архетипної фіксації.

Ключові слова: архетип, архетип благодіяльної людини, початковий знак пам'яті, наскрізні образи, несвідоме.

Постановка проблеми. Питання формування нової якості українського суспільства, спричинене євроінтеграційними процесами, актуалізувало проблематику благодійництва, оскільки воно є інструментом розвитку моральності, гуманізму, соціальної відповідальності та соціальної ініціативності як на рівні особистості, так і на рівні суспільства. Благодійництво як інструмент формування культури передбачає усвідомлення його образно-символічного змісту, адже саме в цій площині знаходяться «ключі» до не критичного сприйняття інформації.

Зміна парадигми традиційного благодійництва на сучасне, або філантропію, яка відбувається в сучасній Україні, також актуалізує дослідження культури філантропії. У наших попередніх розвідках мали місце спроби теоретичного обґрунтування благодійництва [12–13], втім дослідження благодійництва у контексті культурології передбачає його осмислення не лише крізь призму раціональності, а також його нераціональне осягнення, оскільки обидва ці аспекти пізнання є внутрішньо взаємозв'язаними і однаково важливими в світлі гуманітарного знання, що також актуалізує дослідження образно-символічної сфери благодійництва в цілому та, зокрема, архетипів.

Стан наукової розробки проблеми. Питання дослідження архетипів вітчизняного благодійництва допоки не знайшло відображення в наукових публікаціях. Натомість проблематиці колективного несвідомого та, зокрема, первісним інформаційним моделям у культурі присвячено праці К. Г. Юнга [14-15]. Зазначену проблематику крізь етнонаціональну призму висвітлюють вітчизняні науковці: С. Кримський [6-7] і М. Міщенко [9].

Мета роботи – дослідити архетипне підґрунтя образно-символічної сфери вітчизняного благодійництва.

Виклад основного матеріалу. Первинними носіями смислу в культурі є архетипи, тобто першоідеї, або праобрази глибокого минулого розвитку людства. Термін «архетип» набув популярності у наукових колах завдяки швейцарському вченому К. Г. Юнгу [14-15], втім в аналітичній психології Юнга архетип – це, перш за все, першоідея, першосмисл, тоді як специфіка архетипу як культурного феномена полягає в акценті на праобраз. Під культурним архетипом розуміємо «духовні матриці», що генерують фундаментальні семіотичні образи культури відповідно до змістових запитів певних етапів її розвитку [5]. Відмінністю між психологічним та культурним архетипами також є те, що психологічний архетип може бути поєднанням протилежностей, тоді як культурний тяжіє до однозначності. Так, архетип Самості, з яким К. Г. Юнґ співвідносить, його ж термінологією, «архетип образу Бога», є поєднанням, як підкреслював автор, «світла та темряви» [15; 584-586], тоді як у площині культурних архетипів ці світло та темрява поляризовані у фігурі Христа, з однієї сторони, і в образі Диявола – з іншої [15; 584-586]. Психологічний архетип Велика Мати також є дуалістичним, зокрема виокремлюють архетипи «Добра Мати» та «Жахлива Мати». За межами суто психологічних досліджень також застосовують ці архетипи

© Толмачова І. А., 2018

[4, 8-9], втім, на нашу думку, культурним архетипом слід вважати архетип Мати (Прамати), який, як і архетип Ісуса Христа, є виключно позитивним, тоді як увесь негатив асоціюється або з надприродною негативною силою, як-то язичницька Мара, або з образом мачухи.

Культурні архетипи поділяють на універсальні та етнічні. Перші забезпечують наступність та єдність загальнолюдського розвитку, а другі виражають та закріплюють основоположні властивості етносу як культурної цілісності. До універсальних культурних архетипів належать архетипи Життя, Смерть, Надприродна Сила, Мудрець, Герой, Серце, тощо. Українськими культурними архетипами, згідно з Кримським, є архетипи Дім, Поле, Храм [5]. Українським культурним архетипом також є архетип Серце. З приводу цього архетипу В. Агєєва наголошував, що він, з однієї сторони, є універсальним, а з іншої, набуваючи ознак національного символу, стає етноунікальним [1; 22].

З приводу часової спрямованості архетипу С. Кримський зазначав, що звернення до архетипу не є поверненням у минуле. «Це особливий методологічний ракурс, – підкреслював учений – в якому завдяки перетворенню минулого в символ твориться сенс майбутнього. Архетипи – це культура попереду нами» [7; 186].

Архетипи можуть досягати свідомості людини тільки у формі символу. Символ, як і архетип, виникає й відтворюється несвідомо, але причини виникнення архетипу більш глибинні, бо він має тісний зв'язок з міфом, ритуалом, табу. Феномен архетипу як культурного явища виявляє К. Г. Юнґ: «Будь-яке ставлення до архетипу «зачіпляє» нас… пробуджує в нас голос більш голосніший за наш власний. Той, хто говорить праобразами, говорить нібито тисячею голосів» [14; 284].

У контексті культури вітчизняного благодійництва важливе значення відіграє образ Благодіяльного Божества. Язичницькі боги мали тісний зв'язок зі стихіями, тому їхнє благодіяння було близьким до категорії «дар». Утім, уже у контексті язичницької міфології мали місце боги, благодіяння яких не було опосередковане стихією, а безпосередньо спрямовувалося на людину. Зокрема подателем благ, насамперед достатку та врожаю, був Дажбог.

У християнській культурі архетипом благодіяльної людини є Бог. Благодійництво Бога є його невід'ємною та постійною рисою. Згідно з догматом Триєдності виокремлюють три іпостасі Бога: Бог-Отець, Бог-Син і Бог-Святий Дух. Ці іпостасі є різними проявами єдиного Бога і кожна з них є повністю всемогутнім, єдиним і невичерпно благодіяльним Богом. Утім, у світлі нашого дослідження важливо те, що кожна з цих іпостасей має свою специфіку благодіяння. Так, скажімо, образ Бога-Отця асоціюється з батьківською опікою, адже він є початком початку – першою іпостассю Святої Трійці, Творцем та Опікуном світу і людини. Він любить кожного з нас непохитною і постійною батьківською любов'ю, яка не залежить від зовнішніх обставин та умов. Тому Бог-Отець є архетипом благодіяльного всепрощаючого батька. Господня батьківська любов чудово відображена у сказанні про блудного сина, згідно з яким син, який уособлює весь людський рід, жив у блуді та швидко розтратив усе майно, дароване йому батьком. Та попри це всепрощаючий батько пробачив та пригорнув до себе улюблену дитину (Лк. 15, 11–32) [2].

Невід'ємною рисою образа Бога-Сина, тобто Ісуса Христа, є жертовність. Згідно з православним вченням, Ісус добровільно приймає страждання і смерть, і цим, начебто, викуповує людей з полону сил зла, в який ті потрапили за своє гріхопадіння. (Лк. 23; 24) [2]. У такий спосіб образ Ісуса стає архетипним у ставленні до образів Спаситель та Викупна Жертва. В християнстві самопожертва Ісуса вважається останнім жертвопринесенням власного життя. Відтоді жертовними атрибутами цієї релігії стають милостиня, покора та смиренність.

Образ Ісуса Христа також є архетипним у ставленні до образу Вчитель, адже Ісус навчив людей вірі в Бога. Втім, у світлі нашого дослідження архетип Христа, як праобраз Вчителя, пов'язано з його вченням про любов до ближнього. Любов до ближнього є благодіяльною поведінкою, спрямованою на нерідну людину. Вона є значущим суспільним явищем та духовним феноменом. У ній має місце зміщення акценту з Я на Ти та боротьба з власним егоїзмом.

Благодіяльність Бога-Святого Духа тісно пов'язана з категорією «дар». У Біблії йдеться про Дари Святого Духа, зокрема зауважується, що дари різні, а Дух той самий (1 Кор. 12:4) [2]. Серед цих дарів – дар служіння (здатність піклуватися про хворих і бідних, здійснювати справи християнської благодійності та любові) й дар чудес (зцілення хворих, воскресіння мертвих тощо). Вищеназване формує такий понятійний ряд як «благодійництво – дар – чудо». Згідно з Новим Заповітом Святий Дух може являтися в образі Голуба (Лк. 3:22, Мт. 3:16, Мк. 1:10, Ів. 1:32) [2]. Слід зазначити, що в християнській культурі саме Білий Голуб вважається святою птицею, птицею добра та символом душевної чистоти. Тож вважаємо, що архетип Білий Голуб, як втілення ідеї Бога-Святого Духа, є архетипічним у ставленні до образу Чарівник.

У контексті християнського світогляду Бог виявляється не лише в образі благодійника, а й образі набувача благодійної допомоги, адже, згідно з вченням Церкви, той, хто допомагає

нужденному, допомагає самому Богу. У Євангеліях від Матвія йдеться: «Що тільки вчинили ви одному з найменших братів Моїх цих, те Мені ви вчинили» (Мт. 25:40-45) [2].

Велику роль у культурі вітчизняного благодійництва відіграє також архетип Мати (Прамати), адже його смисловими компонентами є опіка, піклування та милосердя. Одним із найяскравіших його виявлень у контексті язичницької культури є Велика Макошь. Цю Богиню вважали втіленням жіночого начала у світобудові, Богинею долі, материнства і милосердя, заступницею вагітних і породіль, покровителькою пряль. Ще одним язичницьким архетипом Праматері є Рожаниця Лада, або Лада-Берегиня. Її називали Матір'ю Богів наших пращурів, Богинею світового Ладу, Богинею краси, любові і одружень. Для наших предків вона була уособленням Закону Вселенської Любові і Милосердя.

У християнстві визначальним для материнського архетипу став образ Богородиці, яка вважається Заступницею і Предстательницею перед Господом Ісусом Христом. Її називають Матір'ю милосердя. Діва Марія – це своєрідний союз божественного і земного, а тому її вважають ближчою за Ісуса до людей. У християнському поданні саме милосердя є причиною її духовної могутності.

Феномен сили образу Богородиці, як і образів язичницьких богинь, пояснюється міцною архетипічною основою, зокрема, поєднанням архетипу Надприродна Сила та архетипу Мати. Серед культурних архетипів архетип Мати вважається одним із найбільш значущих. Його феномен пояснюється здатністю матері народити та виховати дитину: через матір до дитини приходить перший досвід світу, і тому вона за визначенням всемогутня. Мати є символом вічного буття людей, адже поки вона існує, життя не зникне. В українській культурі архетип Мати відіграє провідну роль, зокрема дослідники вітчизняної культури констатують перевагу жіночого начала над чоловічим, посилаючись на могутню традицію трактування образу Жінки-матері, яку до наших часів донесли численні літературні твори та обряди.

Вважаємо, що архетипи Богородиця та Мати мали значний вплив на формування усталеної у нашому суспільстві думки про жіноче обличчя благодійництва.

В образно-символічній сфері благодійництва важливе значення відіграє також архетип Серце. В контексті християнської культури воно вважається відображенням моральної сутності особистості та осередком духовного життя людини. У проповідях Слово передусім промовляє до Серця людини. В. Войтович пише, що в народному уявленні Серце є: «центром людської життєвої сили» [3; 470]; а митрополит Іларіон, віддаючи шану Володимиру Великому за поширення християнства на Русі, вживав вислів: «у серці князя засяяв розум» [11]. Г. Сковорода, посилаючись на вчення Єремії, пише, що «Істинною людиною є серце в людині» [10; 169]. Образ Серце є складовою символу «Серце у долонях», який з часів християнства є невід'ємним та найбільш впізнаваним символом благодійництва.

Актуалізація будь-якого архетипу відбувається в межах певної культури. Для вищерозглянутих архетипів Бог, Ісус Христос, Богородиця, Серце та Білий Голуб такою є православна культура. В одній з попередніх розвідок обґрунтовано, що православна культура стала підґрунтям інституту традиційного благодійництва, який існує в сучасній Україні в статусі субінституту [13; 108-110]. Також з'ясовано, що домінантним є інститут філантропії, основою якого є атеїстично-гуманістичний світогляд [13; 108-110]. Утім, у зв'язку з визначальним впливом православної культури на формування менталітету сучасного українця, звернення до вищеназваних архетипів є актуальним навіть у межах інституту філантропії. Життєстійкість архетипів Бог, Ісус Христос, Богородиця, Серце та Білий Голуб дає підставу зробити висновок про наскрізність та домінантність цих архетипів у вітчизняному благодійництві.

У межах культури філантропії актуальними є архетипи Дім та Герой. Архетип Дім є складовою архетипу Мати (материнське лоно). Філософ-культуролог С. Кримський визначав дім як «символ святого довкілля буття» [5]. Образ Дому емоційно близький для кожної людини та тісно пов'язаний з уявленням про життя, любов, батьків, дітей та Батьківщину. Цей узагальнений образ включає безліч позитивних образів, як то особистість самої людини, близькі стосунки, любов, турботу та ніжність. М. Міщенко наголошує, що звернення до архетипу Дім – це «не лише пошук себе та свого місця в світі, а пошук себе в ланцюгу поколінь та національному вимірі» [9; 92]. Образ Дому є архетипним у ставленні до рідної країни; рідного міста, села; та навіть, у ставленні до соціальних закладів (напр. школи). Вищеназване виявляє значущість актуалізації архетипу Дім у контексті проблематики виховання благодіяльної та соціально відповідальної особистості, а також у межах фандрайзингової роботи.

Архетип Герой, як складова образно-символічної сфери філантропії, тісно пов'язаний з тематикою жертовності. Якщо в межах міфологічного світогляду, особливо в межах інституту архаїчного благодійництва, ідея жертовності мала першочергове значення у стосунках людини з Надприродними Силами, в межах інституту сучасного благодійництва – філантропії ідея жертовності набуває особливої виразності як регулятор між людських стосунків. Ідея архетипу Герой пов'язана з усвідомленою готовністю жертвувати собою в ім'я добра і справедливості.

Незначна кількість фундаментальних семіотичних образів у культурі філантропії (сучасного благодійництва) дає підстави зробити висновок про не сформованість її системи архетипної фіксації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, архетип Надприродна Сила є інформаційним праджерелом, або початковим знаком пам'яті у сфері вітчизняного благодійництва. Архетипи Бог, Ісус Христос, Богородиця, Серце та Білий Голуб є наскрізними та домінантними у вітчизняному благодійництві.

З'ясовано, що традиційне благодійництво характеризується сформованою системою архетипної фіксації інформації, чому посприяв міфологічний світогляд, тоді як у межах інституту сучасного благодійництва, або філантропії, система архетипної фіксації інформації не є сформованою.

У зв'язку з тим, що архетипи можуть досягати свідомості людини тільки у формі символу, дослідження образно-символічної сфери благодійництва на предмет символіки стане метою наступної статті. Перспективою цього дослідження також є перевірка гіпотези про однозначність культурних архетипів.

Список використаної літератури

1. ***Агєєва В. О.*** Архетип та його витлумачення від К. Г. Юнга – психоаналітика до лінгвокогнітивної сучасності. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* 2013. Вип. 11. С. 18-26.
2. ***Біблія в перекладі І. Огієнка***. URL: http://www.truechristianity.info/ ua/bible_ua.php (дата звернення: 3 грудня 2018).
3. ***Войтович В. М.*** Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 664 с.
4. ***Газієва Н. Л.*** Архетипіка новели «Вівчар Гаїта» Амброса Бірса. *Літературознавчі студії ім. Т. Г. Шевченка*. Київ : КНУ ; Вид. Дім Д. Бураго, 2010. Вип. 29. С. 92–99.
5. ***Енциклопедія сучасної України. Архетипи.*** URL: http://esu.com.ua/search_articles.php? id=44787 (дата звернення: 3 грудня 2018).
6. ***Кримський С.*** Архетипи української культури. *Вісник НАН України*, 1998. № 7-8. С. 74-87.
7. ***Крымский С.*** Философия как путь человечности и надежды. Киев : Изд-во «Курс», 2000. 308 с.
8. ***Лебединцева Н. М.*** Архетип Великої Матері в поетичному світі 1980-х рр. *Наукові записки НаУКМА*. 2001. № 19. С. 56-63.
9. ***Міщенко М. М.*** Українські національні архетипи: від колективного несвідомого до усвідомленої національної ідентичності (до актуальності методології архетипічного аналізу). *Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії*. 2014. № 1130, вип. 51. С. 90-94.
10. ***Сковорода, Г. С. Твори у двох томах . Т. 1*** : Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. Київ : Обереги, 1994. 527 с. *Григорій Сковорода. Твори в двох томах*. Т. 1. Київ, 1994.
11. ***Слово о Законе и Благодати митрополита Иллариона***. URL: https://azbyka.ru/slovo-o-zakone-i-blagodati-mitropolita-ilariona#lihachev (дата звернення: 3 грудня 2018).
12. ***Толмачёва И.*** Институциональные модели современной отечественной благотворительности. *Вестник Томского гос. ун-та. «Культурология»*. 2014. № 379. С. 108-111.
13. ***Толмачёва И. А.*** Биологическая, этическая и рационально-эгоистическая природа благотворительности как основа институциональных моделей отечественной благотворительностию *Образование. Наука. Научные кадры.* М. : Изд-во «ЮНИТИ-ДАНА», 2013. № 6. С. 200–247.
14. ***Юнг К. Архетип и символ*** / сост. А. М. Руткевич. М. : Ренессанс, 1991. 304 с.
15. ***Юнг К. Г.*** Символы трансформации / [пер. с англ. В. В. Зеленского]. М. : Аст: Аст Москва, 2008. 731 с.

References

1. ***Aheyeva V. O. (2013).*** Archetyp and his interpretations of K. G. Jung – psychoanalyst to linguacognitive modernity. Modern Studies in Foreign Philology. No.11. pp. 18-26 [in Ukrainian].
2. ***The Bible in the translation of Ogienko. Retrived from***: http://www.truechristianity.info/ ua/bible_ua.php[in Ukrainian].
3. ***Voytovych V. M.*** (2002). Ukrainian myfology. Kyiv : Lybid. P. 664 [in Ukrainian].
4. ***Gaziyeva N. L.*** (2010). Archetype of the novella «Shepherd of Haiti» by Ambros Biersa. Literary Studies Stud. T. G. Shevchenko. Kyiv : KNU; Dmitry Burago Publishing House. №. 29. p. 92-99 [in Ukrainian].
5. ***Encyclopedia of modern Ukraine. Archetypes. Retrived from***: http://esu.com.ua/search_ articles.php?id=44787 [in Ukrainian].
6. ***Krymskyy S.*** (1998). Archetypes of Ukrainian culture. Visnyk NAN Ukrayiny. no. 7-8, p. 74-87 [in Ukrainian].
7. ***Krymsky S.*** (2000). Philosophy as a Way of Humanity and Hope. Kyiv : Publishing Course. P. 308 [in Ukrainian].
8. ***Lebedintseva N. M.*** (2001). Archetype of the Great Mother in the poetic world of the 1980's. Scientific Notes of the NaUKMA. №. 19. P. 56-63 [in Ukrainian].
9. ***Mischenko M. M.*** (2014). Ukrainian national archetypes: from the collective unconscious to the conscious national identity. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: «Philosophy. Philosophical peripetias*». №. 1130, 90–94 [in Ukrainian].

10. ***Skovoroda G. S.*** (1994). Works in two volumes. T. 1: *Poetry. Fables. Treats. Dialogs*. Kyiv : Oberegy. 527 pp. [in Ukrainian].

11. ***A word about the law and the grace of Metropolitan Hilarion. Retrived from***: https.://azbyka. ru/slovo-o-zakone-i-blagodati-mitropolita-ilariona#lihachev [in Russian].

12. ***Tolmacheva I. A.*** (2014). Institutional models of modern national charity. Bulletin of the Tomsk State University of Cultural Studies and Art History. №. 379, pp. 108–111[in Russian].

13. ***Tolmacheva I. A.*** (2013). Biological, ethical and rational-egoistic nature of charity as the basis of domestic institutional models of charity. M. Obrazovaniye. Nauka. Nauchnyye kadry. Publishing «UNITI-DANA». No. 6, pp. 200–247 [in Russian].

14. ***Jung C. G.*** (1991). Archetype and Symbol. Comp. A. M. Rutkevich. M. : Renaissance [in Russian].

15. ***Jung C. G.*** (2008). Transformation Characters [transl. from English V. Zelensky]. M. : AST: AST MOSCOW. P. 731 [in Russian].

АРХЕТИПИЧЕСКАЯ ОСНОВА ОБРАЗНО-СИМВОЛИЧЕСКОЙ СФЕРЫ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТИ

Толмачёва Ирина Анатольевна – аспирантка, Киевский национальный университет культуры и искусств, директор НКО «Институт филантропии», г. Киев

Исследуются архетипы отечественного благотворительности как носители образно-символической информации в культуре благотворительности и как начальные знаки памяти в этой сфере. Уделено внимание проблематике специфики культурных архетипов и выдвинута гипотеза об однозначности культурных архетипов. Рассмотрено архетипную природу ипостасей Бога (Бога-Отца, Бога-Сына и Бога-Святого Духа) в контексте специфики их благодеяний. Образно-символическая сфера отечественной благотворительности рассматривается в пределах двух институтов: традиционной благотворительности и филантропии (современной благотворительности). Анализ фундаментальных семиотических образов в культуре традиционной благотворительности и в культуре филантропии дал основания сделать вывод о состоянии сформированности этих систем архетипной фиксации.

Ключевые слова: архетип, архетип благодеятельного человека, начальный знак памяти, сквозные образы, бессознательное.

ARCHETYPAL BACKGROUND OF FIGURATIVELY-SYMBOLIC AREA OF DOMESTIC CHARITY

Tolmachova Iryna – graduate student of Kyiv National University of Culture and Arts, Director of NGO «Institute of Philanthropy», Kyiv

The archetypes of domestic charity as carriers of figurative and symbolic information in the culture of charity and as initial signs of memory in this sphere are researched. Attention is paid to the problems of the specifics of cultural archetypes and the hypothesis is put forward about the uniqueness of cultural archetypes. The archetypal nature of the hypostases of God (God the Father, God the Son and God the Holy Spirit) in the context of the specifics of their benefits is considered. The figurative and symbolic sphere of domestic charity is considered within two institutions: traditional charity and philanthropy (modern philanthropy). Analysis of the fundamental semiotic images in the culture of traditional charity and in the culture of philanthropy gave reason to conclude about the state of formation of these systems of archetype fixation.

Key words: archetype, archetype of the beneficial person, initial sign of memory, cross-cuting images, unconscious.

UDC 008:[329:177.7] (=161.2)

ARCHETYPAL BACKGROUND OF FIGURATIVELY-SYMBOLIC AREA OF DOMESTIC CHARITY

Tolmachova Iryna – graduate student of Kyiv National University of Culture and Arts, Director of NGO «Institute of Philanthropy», Kyiv

The purpose. The study is to identify the archetype basis of the figurative and symbolic content of domestic charity.

The methodology. The methodological basis is the general scientific research methods: analysis, synthesis, comparison. The theoretical basis is the study of domestic and foreign scientists on the issues of collective unconscious, in particular, on imaginal and symbolic information in culture.

Scientific novelty. It is revealed that the archetype of Supernatural Power is the initial sign of memory in the field of charity. The archetypal nature of the hypostases of God (God the Father, God the Son and God the Holy Spirit) in the context of the specifics of their benefits is considered. It is substantiated that the archetypes God, Jesus Christ, Mother of God, Heart and White Dove are cross-cutting and dominant in the culture of domestic charity. The hypothesis of unambiguousness of cultural archetypes is formulated.

Conclusions. A conclusion is made about the formation of the system of archetypal fixation of information in the culture of institution the traditional charity and its incomprehensibility within the culture of institution the modern charity – philanthropy.

Key words: archetype, archetype of the beneficial person, initial sign of memory, cross-cuting images, unconscious.

Надійшла до редакції 4.10.2018 р.

УДК 929.52(477.8)

БУРАЧИНСЬКІ: ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ РОДУ

Белінська Людмила – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії мистецтв,
Львівський національний університет ім. І. Франка, м. Львів
doi.org/10.35619/ucpmk.vi29.132
ludmyla.belinska@gmail.com

В умовах війни знаковими є приклади громадянського виховання у соціокультурному просторі відомих інтелігентних, громадсько-активних родин, що жили століття тому у подібних обставинах. Зроблено спробу реконструювати просопографічні портрети представників галицької родини Бурачинських, дослідили колективні біографії роду, проаналізували їх внесок у збереження культурної пам'яті та національної ідентичності в умовах полікультурного середовища. Проаналізовано як застосували релігійне виховання, культуру та освіту галицькі родини для служіння національному ідеалу. Акцентовано на ролі первинної соціалізації, родинних традицій у вихованні громадянської позиції наприкінці XIX – поч. XX ст., що сприяло піднесенню громадянської і політичної культури українців, зародженню громадянського суспільства.

Ключові слова: колективна біографія, колективна пам'ять, просопографічний портрет, Бурачинські

Постановка проблеми. У XXI ст. змінилася парадигма історичних, культурологічних досліджень. Представники гуманітарних, соціальних, культурознавчих наук цікавляться не лише історичними подіями, причинами, наслідками суспільного розвитку, але й особистостями, що спричинили до цього. Науковий інтерес соціальних наук поширився на зацікавлення суспільними структурами і взаєминами, суспільними контекстами та місцем у них індивідуума та його біографії. Педагогіка ж зосередилась на проблемі: як виховувати індивіда у моменти постійних соціальних перетворень.

Метою статті є виявити роль первинної соціалізації та виховання громадянської позиції у родинному колі початку XX ст. Це сприяло в умовах бездержавності піднесенню громадянської та політичної культури українців, зародженню громадянського суспільства.

У статті використовуємо біографічний[1] та просопографічний методи. У просопографічних дослідженнях застосовуємо метод історії родини. Ця тактика фокусується на історії родини як локальній спільноті кількох поколінь. Аналізуються процеси соціальної та територіальної мобільності членів родини в тривалій динаміці кількох поколінь, а також наступність, зміни соціального статусу, передачу культурного, символічного ресурсу родини і трансформацію її цінностей.

Останні дослідження та публікації. Просопографічні дослідження становлять науковий інтерес І. Старовойтенко, Л. Смоляр, В. Маротцького, І. Божилова [3], які розуміють просопографію як колективну біографію роду, що діє під ментальним впливом епохи. В. Франкл біографію розглядає як пояснення особистості в часі [9]. Нам імпонує трактування просопографічного дослідження як реконструкції внутрішнього світу людини та дефініція за Вебстерським словником, який розглядає просопографію як колективну біографію певної групи, яку об'єднує щось спільне (діяльність, інтереси, походження, родові зв'язки і т.п.).

Виклад матеріалу дослідження. Біографію має кожна людина, але не кожна біографія стає цікавою для громадськості. Лише громадсько активні, діяльні особистості, пасіонарії, що залишили помітний слід в історії, заслуговують на подібні дослідження. Особливо цікаво, коли мова йде про колективні біографії сімей, де фігурують представники одного роду.

Досліджуючи подібного роду геогенетичні мережі, аналізуємо чинники, що сприяли вихованню кількох поколінь патріотично, національно зорієнтованих діячів, що жили в часи української бездержавності. Просопографічний портрет роду – це комплексне дослідження кількох поколінь родичів, що проживали у суміжний історичний час, були пов'язані родинними зв'язками, специфікою сімейного виховання, спільним життєвим простором, морально-етичними цінностями, взаємною відповідальністю і взаємовпливом серед свого народу.

Біографічні дослідження – це шлях, через який суб'єктивні конструкції людини експлікуються у соціальний, культурний та суспільний простір. Це свідчить про цінність ґрунтовних соціальних знань про

© Белінська Л., 2018